

چرا پاسخ ایران به گروسی مهم بود؟

خروج مذاکرات هسته‌ای از سایه فشار پلیس بد

رافائل گروسی، دبیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی باامداد یکشنبه در برنامه‌ای از پیش اعلام‌شده به تهران سفر و با محمد اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی دیدار و گفت‌وگو کرد. دبیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی در کنفرانس خبری بعد از این دیدار، گفت‌وگوی دوساعته خود با اسلامی را سازنده دانست و اظهار داشت در آینده نیز همکاری آژانس با سازمان انرژی اتمی برای پیشبرد برنامه صلح‌آمیز هسته‌ای ایران ادامه پیدا خواهد کرد. برخلاف این اظهارنظرها گروسی چند روز قبل از سفر به تهران در دو گزارش محرمانه و یک‌سویه به اعضای شورای حکام پیرامون فعالیت‌های هسته‌ای ایران ابراز نگرانی کرده و مدعی شده بود نظارت‌های بازرسان آژانس از مراکز هسته‌ای ایران به طرز بی‌سابقه‌ای کاهش یافته است. گزارش یک‌سویه گروسی می‌توانست بخشی از سناریوی کشورهای غربی علیه سیاست جدید هسته‌ای ایران در دولت رئیسی باشد. دولت جدید برخلاف دولت روحانی حاضر به مذاکره و توافق با آمریکا تحت هر شرایطی نیست، این موضوع مورد تأکید رئیسی نیز در نخستین گفت‌وگوی تلویزیونی اش پس از آغاز به کار فعالیت کابینه بود. وی در این مصاحبه اظهار داشت: «ایران ابایی از مذاکره ندارد اما گفت‌وگوی تحت فشار غرب را نمی‌پذیرد.» رئیسی همچنین پیرامون راهبرد جمهوری اسلامی در مذاکرات نیز اظهار داشت دولت وی به دنبال مذاکره نتیجه‌محور است تا در پی آن تحریم‌ها علیه ملت ایران رفع شود و زندگی مردم رونق بگیرد. علاوه بر اعلام مواضع رسمی رئیسی دولت سیزدهم پیرامون آینده مذاکرات هسته‌ای در چند ماه گذشته اجرایی شدن «قانون راهبردی لغو تحریم‌ها و صنایع از منافع ملت ایران» نیز باعث شده است ایران طی مدت‌زمان کوتاهی با نادیده گرفتن محدودیت‌های برجاسی و

فرپادمانی درصد و میزان غنی‌سازی اورانیوم خود را افزایش دهد. طبیعی است سرعت پیشرفت هسته‌ای ایران پس از اجرایی شدن قانون راهبردی لغو تحریم‌ها و رویکرد جدیدش نسبت به مذاکرات مورد پذیرش طرف‌های غربی حاضر در برجام نباشد. آنها ترجیح می‌دهند دولت رئیسی با کمترین تغییر فزاینده نسبت به قبل بار دیگر به میز مذاکرات هسته‌ای در وین برگردد. به همین منظور طی چند هفته گذشته این کشورها به دنبال افزایش فشار سیاسی بر ایران بودند تا از این طریق جمهوری اسلامی را وادار به عقب‌نشینی از مواضع خود کنند. گزارش محرمانه چندروز قبل گروسی نیز در همین چارچوب قابل تحلیل است. گزارش محرمانه دبیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی می‌توانست دستاویزی برای کشورهای غربی حاضر در برجام باشد تا در نشست این هفته شورای حکام با استناد به آن قطعنامه‌ای علیه ایران صادر کنند. اما موافقت جمعه‌شب ایران با سفر گروسی به تهران پس از گذشت چند ماه از درخواست وی مبنی بر دیدار با مقامات سازمان انرژی اتمی در تهران از سطح تنش‌ها علیه ایران کاست. علاوه بر این بیانیه مشترک آژانس با سازمان انرژی اتمی در پایان سفر یک‌روزه گروسی به تهران و تأکید طرفین مبنی بر تداوم گفت‌وگوهای دوجانبه و همچنین تداوم روند نظارت بازرسان آژانس بر سرویس فنی تجهیزات نظارت‌مستقر در سایت هسته‌ای ایران بهانه‌ای از طرف‌های غربی حاضر در نشست آتی شورای حکام می‌گیرد و راه را بر سوءاستفاده سیاسی آنها به منظور فشار علیه ایران می‌بندد. در ادامه این گزارش پیرامون ابعاد سفیر یک‌روزه رافائل گروسی به تهران با محمود عباس‌زاده، سخنگوی کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی و همچنین عباس عمویی، عضو دیگر این کمیسیون به گفت‌وگو نشستیم.

گفت‌وگو

محمود عباس‌زاده، سخنگوی کمیسیون امنیت ملی در گفت‌وگو با «فرهنگیستان»:

جمهوری اسلامی به اهداف سیاسی آژانس روی خوش نشان نخواهد داد

درمورد همکاری اش با غربی‌ها این را نیز باید مدنظر قرار دهد که همکاری و مسامحه ایران حدی دارد و اگر از آن عبور کند با تصمیم قاطع کشورمان مواجه خواهد شد.

ابعاد این تصمیم قاطع دقیقا می‌تواند شامل چه مواردی باشد؟

ما تجربه مصوبه اقدام راهبردی مجلس در آذرماه سال گذشته برای رفع تحریم‌ها و صنایع از منافع ملی را داریم و در سایه همین گام بوده که اروپایی‌ها برای راه‌انداختن مذاکرات وین پیشقدم شده‌اند. غربی‌ها باید بدانند که جمهوری اسلامی ایران برای بازی و مانور دستش از برگه‌های ارزشمند خالی نیست.

درحال حاضر در ایران هم یک دولت متعهد، انقلابی و با عزم جدی برای اداره کشور براساس ظرفیت‌های داخلی فعالیت می‌کند و راه‌هایی نیز برای خنثی کردن تحریم‌ها باز کرده، همچنین مجلسی داریم که بسیار جدی در صیانت از منافع ملی اقدام می‌کند و در مواقع لزوم تصمیمات قاطع می‌گیرد.

با توجه به اینکه هم طرف ایرانی و هم طرف غربی بر ادامه مذاکرات تأکید دارند و روند هم‌نشان می‌دهد که مذاکرات هسته‌ای متوقف نخواهد شد، فکر می‌کنید مذاکرات و گفت‌وگوها چه زمانی از سر گرفته می‌شود و در دور جدید مذاکرات که اولین دور گفت‌وگوهای دولت سیزدهم محسوب می‌شود، جمهوری اسلامی چه رویکردی خواهد داشت؟

جمهوری اسلامی در مذاکرات وین مطالبات و مواضع خود را به‌صورت شفاف و علنی اعلام کرده است. بالاخره ما به تعهدات خودمان عمل کرده‌ایم و طرف مقابل به تعهداتش مبنی بر لغو تحریم‌ها عمل نکرده است. طبیعتاً مطالبه جمهوری اسلامی این خواهد بود که طرف مقابل به تعهداتش عمل و تحریم‌ها را لغو کند و با توجه به سابقه بد آمریکایی‌ها در ترک یک‌طرفه برجام، لغو تحریم‌ها باید راستی‌آزمایی شود. همچنین درمورد خسارت واردشده به ایران که ناشی از عدم لغو تحریم‌ها و خروج یک‌طرفه آمریکا از برجام بوده است باید تعیین تکلیف شود. جمهوری اسلامی مواضع خودش را شفاف اعلام کرده و اکنون توطئه در میدان غربی‌هاست و آنها باید پاسخ دهند و ما باید پاسخ‌شان را بررسی کنیم و اگر نیاز به مذاکره بود، وارد خواهیم شد.

شروع مذاکرات منوط به پاسخ طرفین غربی به مطالبات ایران خواهد بود. اگر آنها نخواهند روند را فرسایشی کنند، بالطبع ممکن است اصل مذاکره زیرسوال برود؛ چراکه مذاکره برای تأمین احترام و منافع متقابل است و مذاکره برای مذاکره و معطل نگه داشتن فعالیت هسته‌ای ایران اقدامی نیست که ما به آن تن دهیم و برای آن عجله داشته باشیم. ما هیچ‌وقت تسلیم فشارهای آنها نمی‌شویم و به‌نوعی به مرحله بازآزادسازی رسیدیم. غربی‌ها این را می‌دانند و در محاسبات‌شان این داده‌ها را مدنظر قرار خواهند داد.

سفر گروسی سفر راحتی برای او نبود؛ چراکه جمهوری اسلامی ایران دست برتر را دارد و توطئه در میدان آمریکا و تروئیکای اروپاست. آژانس باید استقلال خودش را نشان دهد و اثبات کند که هم‌راستی با واشنگتن و اروپایی‌ها نخواهد بود و تلاش نخواهد کرد که جای بدهکار و طلبکار را عوض کند.

جمهوری اسلامی ایران تا کی صبر می‌کند و منتظر غربی‌ها می‌ماند؟ ایران بعد از تشکیل مجلس یازدهم و به‌ویژه بعد از تشکیل دولت جدید تصمیم خود را گرفته و منتظر اروپایی‌ها نمانده است. ما کار را شروع کرده‌ایم و عجله برای شروع مذاکرات بی‌حاصل نداریم. ما وارد مذاکره‌ای خواهیم شد که از حاصل آن اطلاع و اطمینان داشته باشیم.

ابوالفضل عمویی، عضو کمیسیون امنیت ملی در گفت‌وگو با «فرهنگیستان»:

پیش‌بینی می‌شود مذاکرات هسته‌ای طی چند هفته آینده از سر گرفته شود

یک چیز اینجا روشن است و آن هم این است که جمهوری اسلامی ایران، بازرسی‌شده‌ترین برنامه هسته‌ای در کل دنیا دارد. این، به‌استناد خود اسناد آژانس است. آژانس بیشترین بازرسی‌ها را از ایران داشته و بیشترین اطلاعات را از برنامه هسته‌ای ایران دارد. جمهوری اسلامی ایران هم همواره، باب همکاری با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را در چارچوب مسافتی فنی باز گذاشته است. همیشه هم تأکید داشته که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، باید از رویکردهای سیاسی فاصله بگیرد. در این چارچوب نکته مورد تأکید، این است که درحال حاضر، علی‌رغم اینکه بازرسی‌های مبتنی بر پروتکل الحاقی از سوی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی متوقف شده، ولی مراکز هسته‌ای ایران طبق پادمان، تحت نظارت بازرسان آژانس هستند. بازرسان آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به ایران سفر می‌کنند و در همین چارچوب، اطلاعات قبلی از برنامه هسته‌ای ایران نزد آژانس موجود است. مادر مورد رویکرد طرف‌های غربی، به‌دعای آنها معترض هستیم. مبنای رفتار متقابل ما را هم طبق بند ۲۶ برجام و در پاسخ به عدم اجرای تعهدات از سوی طرف غربی‌ها می‌دانیم. ایران حسن نیت خود را به طرف‌های برجام‌نشان داده است. اگر طرف مقابل به تعهدات خودش بازگردد، ایران هم آماده است تا عمل به تعهدات خود را مجدداً از سر گیرد.

همان‌طور که در مساله دسترسی فنی آژانس بین‌المللی انرژی اتمی برای سرویس کردن دوربین‌های نظارتی، ایران همکاری کرد. تأکید ما این است که آژانس، باید رویکرد فنی خودش را در مقابل ایران حفظ کند. سیاسی شدن آژانس هم مأموریت بین‌المللی اش را دچار چالش می‌کند و هم مانع این می‌شود که آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به اهدافی که برای خود تعریف کرده، برسد.

مهم‌ترین نکته برای طرف‌های غربی این است از فرصتی که در نتیجه تغییر دولت در ایران به‌وجود آمده، استفاده کنند و یک بار آندیشی در سیاست‌های خودشان داشته باشند. ایران حسن نیت خود را سابق بر این، در مذاکرات وین نشان داده است. آن چیزی که باعث شد مذاکرات وین به نتیجه نرسد و طولانی شود، فشار و اصرار طرف غربی و آمریکا با هدف حفظ تحریم‌ها بود. آمریکایی‌ها باید بدانند، تا زمانی که این تحریم‌ها علیه ایران حفظ شود، جمهوری اسلامی ایران به تعهدات سابق خود بر نمی‌گردد. تا زمانی که آنها حاضر نباشند تحریم‌ها را بردارند، نباید انتظار داشته باشند که مذاکرات آتی بین ایران و گروه ۴+۱ به نتیجه برسد.

با توجه به اینکه هم طرف غربی و هم طرف ایرانی، اصل مذاکره را رد نکرده‌اند، پیش‌بینی می‌کنید چه زمانی شاهد آغاز دور جدید مذاکرات خواهیم بود؟ انتظار من در حد چند هفته است. به‌نظر میرسد طولانی‌تر نخواهد شد. احساس می‌شود طرف ایرانی، با شکل گرفتن ساختارها و تعیین سیاست‌ها و افراد مرتبط با موضوع، به‌زودی آماده است تا رویکرد جدید خود را در دوره جدید مذاکرات آغاز کند. مهم‌تر از همه نحوه آغاز دوباره مذاکرات و مهم‌تر از آغاز مذاکرات، شرایط به نتیجه رسیدن مذاکرات است.

مذاکرات بدون اینکه طرف مقابل آماده‌شود گشایشی اساسی در لغو تحریم‌ها ایجاد کند و منافع اقتصادی مردم ایران را درنظر بگیرد، به نتیجه نخواهد رسید. حتی اگر آغاز شود هم به نتیجه نمی‌رسد. باید توجه‌تان را به موضوع افزایش خودهای مهمی در دست دارد. هم سرعت و توانمندی هسته‌ای ما که الان دارد با یک رویکرد جدیدی جلوی رود قابل توجه است و هم اینکه درحال حاضر ما، در کنار تولید اورانیوم غنی‌شده ۶۰ درصد که به‌اندست پیدا کرده‌ایم، درحال تولید اورانیوم غنی‌شده فلزی هستیم. اینها، توانمندی‌های جدیدی است که از جانب ایران بروز کرده است. ظرفیت‌های ایران همچنان فراتر از اینها است. این نکات مربوط به توانمندی ایران در حوزه هسته‌ای بود. موضوع دیگر ما مربوط به گشایش‌های احتمالی اقتصادی در داخل ایران است که اگر رخ دهد، توانمندی ما را برای ایستادگی در مواضع مان افزایش خواهد داد. رویکرد دولت جدید برای توسعه تعاملات با کشورهای همسایه و کشورهای آسیایی هم می‌تواند بر این روند موثر باشد. به‌نظر می‌رسد روند تحولات از لحاظ سیاسی، مثل شکست آمریکا در افغانستان با آغاز پروسه عضویت ایران در سازمان همکاری‌های شانگهای، نشانه‌هایی مبنی بر این است که فضای سیاسی، به‌نفع ایران درحال تغییر است.

رافائل گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی بعد از گذشت هفت ماه از آخرین سفرش به ایران، با هدف ملاقات با محمد اسلامی، رئیس جدید سازمان انرژی اتمی وارد کشورمان شد. او بعد از ملاقاتی حدوداً دوساعته ارزیابی اش از این دیدار را مثبت اعلام کرد. سفر گروسی به ایران، از این لحاظ از اهمیت بالایی برخوردار است که در آستانه نشست شورای حکام آژانس انجام می‌شود. با هدف بررسی اهداف سفر گروسی و بررسی آینده روابط ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، گفت‌وگویی با ابوالفضل عمویی، عضو کمیسیون امنیت ملی و سیاست خارجی مجلس شورای اسلامی داشته‌ایم که در ادامه می‌خوانید.

۱۱۱

باتوجه به سفر روز گذشته گروسی، مدیرکل آژانس بین‌المللی انرژی اتمی به ایران و دیدار او با محمد اسلامی، رئیس جدید سازمان انرژی اتمی جمهوری اسلامی ایران، آینده روابط میان ایران و آژانس بین‌المللی انرژی اتمی را چطور پیش‌بینی می‌کنید و نتایج این سفر را، چقدر برای ایران مثبت می‌دانید؟

پیرو اجرای قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها که از اسفندماه مصوب شد، نظارت‌هایی که طبق پروتکل الحاقی در جریان بوده باید متوقف می‌شده است. طرف مقابل به تعهداتش مبنی بر لغو تحریم‌ها عمل نکرد. اجرای نظارت‌های مبتنی بر پروتکل‌های الحاقی هم جزئی از برجام بوده است. جمهوری اسلامی ایران در همان مقطع، به یک تفاهم با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی رسید که طبق آن تفاهم، به آژانس، برای سه ماه، فرصت داده شد. یعنی علی‌رغم اینکه آژانس بین‌المللی انرژی اتمی، به دوربین‌ها و به محتوای آن دسترسی ندارد، دوربین‌ها بتوانند فیلم‌های ضبط شده را به‌صورت خودکار ذخیره کنند و محتوای دوربین‌ها و فیلم‌های ضبط‌شده، در صورتی که ایران و ۴+۱ با توافق برسند، در اختیار آژانس قرار بگیرد. این اتفاق نیفتاد و بعد از پایان بازه سه‌ماهه، جمهوری اسلامی ایران دیگر توافقی با آژانس بین‌المللی انرژی اتمی نداشت، ولی به‌صورت یکجانبه، این فایل‌های ضبط‌شده را حفظ کرد. محتوای آنها را در اختیار آژانس قرار نمی‌داد و نگرانی آژانس هم به همین جهت بود که حافظه دوربین‌ها پر نشود. از بیانیه پایانی جلسه بین گروسی و اسلامی، رئیس سازمان انرژی اتمی ایران، برمی‌آید که آژانس هنوز به محتوای دوربین‌ها دسترسی ندارد، اما به دلیل دوربین‌ها حافظه دوربین‌ها، به بازرسان آژانس دسترسی فنی داده شده تا هم از سلامت دوربین‌ها مطمئن شوند و هم برای تعویض حافظه اقدام کنند. این، آن چیزی است که با توجه به بیانیه پایانی این دیدار به‌نظر می‌رسد مورد توافق قرار گرفته است. رئیس سازمان انرژی اتمی ما هم اعلام کرد که دسترسی به محتوای دوربین‌ها به آژانس داده نشده است، چون اگر این دسترسی داده شود خلاف قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها است. انتظار مجلس هم این است که قانون اقدام راهبردی برای لغو تحریم‌ها با قوت و قدرت اجرا شود تا زمانی که کشورمان، در جریان مذاکرات، به نتیجه مطلوب دست پیدا کند.

در باره قانون اقدام راهبردی لغو تحریم‌ها که توسط مجلس تصویب شد و ارتباط آن با سفر گروسی، دو تحلیل مطرح است. تحلیل نخست اینکه تعدادی از مرتبطان با دستگاه سیاست خارجی دولت قبل می‌گویند اگر قانون اقدام راهبردی ادامه پیدا کند و به آژانس دسترسی بیشتر داده نشود، امکان تشکیل یک اجماع علیه ایران محتمل است. گزاره دیگری که مطرح می‌شود این است که دولت آمریکا و طرف‌های غربی، رویکرد جمهوری اسلامی ایران را تغییر یافته می‌بینند. به واسطه اظهارنظرهای جسته و گریخته مسئولان جدید دولت ایران درباره مذاکرات در محاسبات‌شان در مواجهه با ایران، تجدیدنظر کرده‌اند. اما در کنار قانون اقدام راهبردی، به دنبال این هستند که در مذاکرات وین، با همان رویکرد دولت قبل مواجه شوند. تنها نهدی که می‌تواند فشار و اجماع باب میل آمریکایی‌ها را علیه ایران ایجاد کند، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی است. به‌نوعی، آژانس بین‌المللی انرژی اتمی درحال بازی کردن در نقش پلیس به مذاکرات است. این گزاره‌ها و تحلیل‌ها را چقدر درست می‌دانید؟